

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi lippuvaltiota koskevien vaatimusten noudattamisesta annetun direktiivin (2009/21/EY) muuttamisesta ja satamavaltioiden suorittamasta valvonnasta annetun direktiivin (2009/16/EY) muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi lippuvaltiota koskevien vaatimusten noudattamisesta annetun direktiivin (2009/21/EY) muuttamisesta ja satamavaltioiden suorittamasta valvonnasta annetun direktiivin (2009/16/EY) muuttamisesta (U 32/2023 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Katja Viertävä, liikenne- ja viestintäministeriö
- lakimies Alexandra Heikkonen, Liikenne- ja viestintävirasto
- johtava merenkulun asiantuntija Carolus Ramsay, Suomen Varustamot ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 1.6.2023 ehdotukset lippuvaltiota koskevien vaatimusten noudattamisesta annetun direktiivin 2009/21/EY muuttamisesta (COM(2023) 272 final) sekä satamavaltioiden suorittamasta valvonnasta annetun direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta (COM(2023) 271 final).

Ehdotukset ovat osa komission niin sanottua meriliikennepakettia, jossa ehdotetaan viiden säädöksen tarkistamista meriturvallisuutta ja aluksista aiheutuvien päästöjen ehkäisemistä koske-

Valiokunnan lausunto LiVL 9/2023 vp

vien EU:n sääntöjen nykyaikaistamiseksi ja sen varmistamiseksi, että EU:lla on tarvittavat välineet, joilla voidaan edistää puhdasta ja modernia merenkulkua. Meriliikennepaketin tavoitteena on varmistaa, että EU:n merenkulkuala toimii tarkoituksenmukaisesti ja pääsee sille asetettuihin tavoitteisiin. Yhdessä nämä ehdotukset muodostavat perustan, joka tähtää meriliikenteen ja -kulkujen tehokkuuteen, kestävyys- ja turvallisuuteen EU:n vesillä ja sen ulkopuolella kansalaisten, rannikkoyhteisöjen, meriympäristön ja terveiden valtamerten hyväksi. Muut komission ehdotukset koskevat seuraavia säädöksiä: 1) meriliikennealan onnettomuuksien tutkiminnan perusperiaatteista annettu direktiivi 2009/18/EY (COM(2023) 270 final), 2) alusten aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta ja säännösten rikkomisista määrättävistä seuraamuksista annettu direktiivi 2005/35/EY (COM(2023) 273 final) ja 3) Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta annettu asetus (EY) N:o 1406/2002 (COM(2023) 269 final).

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään takaamaan entistä paremmin sääntöjen yhdenmukainen ja asianmukainen täytäntöönpano ja vähentämään siten vaaratilanteita ja onnettomuuksia sekä viime kädessä estämään ihmishenkien menetykset ja ympäristön pilaantuminen. Lisäksi tavoitteena on päivittää EU:n lainsäädäntöä ja yhdenmukaistaa se IMO:n ja Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjan vahvistamien kansainvälisten sääntöjen ja menettelyjen kanssa. Ehdotusten tavoitteena on lisätä ja laajentaa edelleen digitalisaatiota, jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä Euroopan meriturvallisuusviraston (EMSA) antamaa tukea.

Tavoitteena on myös suojella kalastusalueita, niiden miehistöä ja ympäristöä. Yli 24 metriä pitkät suuremmat kalastusalueet eivät kuulu satamavaltioiden suorittaman valvonnan soveltamisalaan. Kyseisiä alueita koskevalla vapaaehtoisella valvontajärjestelmällä pyritään parantaa näihin aluksiin sovellettavien kansainvälisten turvallisuus- ja ympäristönsuojelunormien noudattamisen tasoa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää kannatettavana komission tavoitetta, että meriliikennepaketilla tarkistetaan meriturvallisuutta ja kestävyyttä koskevia EU:n sääntöjä niiden nykyaikaistamiseksi ja sen varmistamiseksi, että EU:lla on tarvittavat välineet, joilla voidaan edistää puhdasta ja modernia merenkulkua.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että ehdotusten vaatima lisärahoitus voitaisiin hoitaa uudelleen-kohdennuksin voimassa olevan monivuotisen rahoituskehyn (2021—2027) aikana. Ehdotusten rahoituksesta kuluva monivuotisen rahoituskauden jälkeen tulee sopia tulevan monivuotisen rahoituskehyn valmistelun yhteydessä erikseen.

Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotuksien tarkemmassa muotoilussa tulee huomioida, että toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat selkeitä ja komissiolle siirrettävä toimivalta on asianmukaisesti rajattu, jotta jäsenvaltioille ja Euroopan parlamentille kuuluvaa lainsäädäntövaltaa ei tosiasiallisesti siirry komissiolle. Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että ehdotusten käsittelyssä tulee huomioida EU:n yksinomaisten toimivallan laajuus ja perusteet.

Valtioneuvosto pitää lippuvaltio- ja satamavaltiotarkastusdirektiivimuutoksille ehdotettua vuoden pituista täytäntöönpanoaikaa huomattavan lyhyenä.

Valiokunnan lausunto LiVL 9/2023 vp

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, ettei ehdotuksilla lisättäisi kohtuuttomasti jäsenvaltioiden hallinnollista taakkaa. Lisäksi EU:n toimielinten ja virastojen hallintomenojen taso sekä henkilöstömäärä tulisi pitää maltillisena.

Lippuvaltioidirektiivi

Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti uusien ehdotettujen määritelmien lisäämistä direktiiviin. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin pyrkiä tarkentamaan ehdotettuja määritelmiä.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta, jolla perustettaisiin uusi lippuvaltion katsastajille ja tarkastajille yhteinen valmiuksien kehittämisjärjestelmä (a common capacity building scheme). Valtioneuvosto pitäisi kuitenkin hyvänä, että jäsenvaltioilla säilyisi päätösvalta keskeisissä katsastajia ja tarkastajia koskevissa kysymyksissä.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta sähköisten asiakirjojen sekä tarkastustietokannan käyttöönotosta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot voivat jatkaa omien kansallisten tietojärjestelmiensä käyttöä myös tulevaisuudessa.

Valtioneuvosto katsoo, että alusten täydentäviä tarkastuksia koskevan vaatimuksen sisältöä tulisi tarkentaa jatkovalmistelussa. Samoin lippuvaltion tarvitsemien resurssien arvioinnin kriteerejä olisi hyvä täsmentää.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti varauksellisesti ehdotukseen, jonka mukaan komissio voisi EMSAn avustamana osallistua tarkkailijan roolissa lippuvaltion auditointiprosessiin.

Satamavaltiotarkastusdirektiivi

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n satamavaltiovalvontajärjestelmää yhdenmukaistetaan Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjassa sovitun kanssa. Valtioneuvosto pitää kannatettavana, että IMO:n painolastivesien käsittelyä koskeva yleissopimus ja hylkyjen poistamista koskeva Nairobiin yleissopimus sisällytetään direktiiviin. Valtioneuvosto kannattaa direktiivin soveltamisalan laajentamista yli 24-metrisiin kalastusaluksiin ja pitää tärkeänä, että kalastusalusten tarkastaminen olisi kuitenkin ehdotetun mukaan vapaaehtoista.

Valtioneuvosto kannattaa direktiivin tavoitteita joustavoittaa suorittamatta jääneiden tarkastusten osalta jäsenvaltioiden tarkastusvelvoitetta sekä ottaa huomioon ylivoimaiset esteet (force majeure) jatkossa.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti komission ehdotukseen tarkastajien määrästä ja koulutuksen yhdenmukaistamisesta. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin pyrkiä huomioimaan tilanteet, joissa tarkastus on suoritettava virka-ajan ulkopuolella ja tarkastajien määrää koskevasta vaatimuksesta on tarpeen joustaa.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana lippuvaltioiden valkoisen, harmaan ja mustan listan menetelmän korvaamista uusilla, suorituskykyä kuvaavilla listoilla (high/medium/low performance list) siten kuin Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjassa on sovittu.

Valiokunnan lausunto LiVL 9/2023 vp

Valtioneuvosto pitää todistuskirjojen sähköistämistä erityisen kannatettavana.

Valtioneuvosto pitää ympäristöasioiden huomioimista lähtökohtaisesti tärkeänä, mutta katsoo, että turvallisuustekijöillä tulisi olla riskiprofiilin määrittämisessä riittävän suuri painoarvo.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Asiantuntijakuulemisissa on pidetty kannatettavana sääntöjen harmonisointia ja jäsenvaltioiden välisen yhteistyön kehittämistä sekä digitalisaation ja tiedonvaihdon lisäämistä ja laajentamista. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan asiassa seuraavin huomautuksin.

(2) Valiokunta tukee komission ehdotusta ympäristöparametrien sisällyttämisestä alusten riskiprofiiliin satamavaltioiden suorittamaa valvontaa varten edellyttäen, että niitä voidaan valvoa tehokkaasti ja että niillä edistetään tasapuolisten toimintaedellytysten luomista kaikille aluksille. Eräitä parametreja tarkistetaan IMO:n tasolla ja prosessi on määrä saada päätökseen 1. tammi-kuuta 2026 mennessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että voimaantulo- ja siirtymäaajoissa otetaan huomioon IMO:n piirissä olevat tarkastelut.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan vähäisin huomautuksin.

Helsingissä 3.10.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jouni Ovaska kesk
varapuheenjohtaja Timo Furuholm vas
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Marko Asell sd
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Anna-Kristiina Mikkonen sd
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Pinja Perholehto sd
jäsen Anne Rintamäki ps

Valiokunnan lausunto LiVL 9/2023 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker